

18.3.5 Bezems binden

Bezems 📖 kunnen gemaakt worden van diverse stevige, soepele twijgen, grassen en wortels. Vooral berkentwijgen, brem, jeneverbes, wilg, heide en bunt werden hiervoor gebundeld. (Jonge twijgen van jonge berken in januari oogsten.) Films en boeken over Harry Potter maakten rond de eeuwwisseling de bezem weer populair. Zij het eerder om te vliegen dan te vegen. Het woord komt van het Germaanse ‘besman’: takkenbos.

Figuur 145 Bezems

Borstel komt van het Germaanse ‘burstila’: stekelhaar. In het dialect van de provincie Zeeland is het een ‘platte zeuge’ omdat er varkenshaar voor gebruikt wordt.

Voor binnen werden ook zachtere borstels gemaakt waarvoor als bij kwasten, naast huttentut (📖 *Camelina sativa*) ook haar gebruikt werd. Paarden, varkens,... kunnen het aanleveren. Het ruige haar dat volwassen everzwijnen vooral in de winter boven de schouder hebben wordt borstel genoemd.

De productie is niet zo moeilijk.

Maak een stevige bundel twijgen (of rijs(hout)). Het samenbinden gebeurde vroeger met wilgentwijgen of repen jonge eikenschors. Later natuurlijk met ijzerdraad. Daarmee is de veger al klaar.

Om er een bezem (of boender) van te maken sla je er een steel met een scherpe punt midden in.

Je kan, net als bij een verfborstel, de twijgen dichter bij elkaar houden door de bundel op meerdere plaatsen onder de steel samen te binden. Naarmate de twijgen afslijten kan je telkens een binding verwijderen.

Door slijtage moet er geregeld een nieuw bezem gemaakt worden. Handig hierbij was de methode waarbij de twijgen in een ring van bandijzer geperst werden. Die kon telkens opnieuw gebruikt worden.

Een vaardige bessembinder maakte meer dan honderd bezems per dag.

De beste bezems werden gemaakt met de wortels van Pijpenstrootje (📖 *Molinia caerulea*). Het uitwrikken van de tot 40 cm lange wortels werd ook buntsteken 📖 genoemd. Dat betekent niet dat er Buntgras (*Corynephorus canescens*) gebruikt werd! Het steken gebeurde met ijzeren stangen als hefboom met een houtblok als steunpunt op de zachte grond.

Pijpenstrootje groeit vooral in vochtige, vergraste heide. Behalve om lange stelen van pijpen schoon te blazen werd het ook gebruikt om Leidse pijpen te maken. Klei werd rond de bunt gerold en zo gebakken. Tijdens het bakken verbrandde het strootje. Bunt is hier geschikt voor omdat het geen knopen heeft. Gouda (NL) was de grootste producent en exporteur van kleipijpen die werden gebruikt als betaalmiddel en als relatiegeschenk in de trans-Atlantische slavenhandel.